

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕГІОНАЛІСТИКИ

*Куліков Петро Мусійович, доктор економічних наук, професор,
ректор Київського національного університету будівництва і
архітектури*

СОЦІАЛЬНІ НАУКИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМ НА БУДІВЕЛЬНОМУ РИНКУ ТА У СФЕРІ МІСТОБУДУВАННЯ

Вітаю учасників Другої Міжнародної науково-практичної конференції «Регіональна політика: історичні витоки, законодавче регулювання та практична реалізація»!

Як керівник програмного комітету, оцінюю результативність наукових конференцій, які проводяться у Київському національному університеті будівництва і архітектури, не лише з точки зору кількісних параметрів, а й з того, наскільки їх результати сприяють розвитку наукових напрямів університету, формуванню фахівців будівельного комплексу та містобудування. Досвід Першої конференції «Регіональна політика» у 2015 р. засвідчив ефективність цього заходу. Він привернув увагу не лише політологів, істориків, а й представників архітектури, технічних наук, навіть деяких керівників будівельних організацій. Судячи з програми нинішньої конференції, ця тенденція зміцнилась, що свідчить про ефективність інтеграції соціальних, гуманітарних, технічних наук. Тому дозвольте висловити думку з приводу пріоритетних напрямів цієї інтеграції, тих проблем, які стоять, зокрема, перед соціальними науками в контексті реалізації статутних завдань університету.

Після Революції Гідності Президент України, національний парламент, Кабінет Міністрів, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, інші відомства та політичні сили ініціювали реформи, які впливають, зокрема, на розвиток будівельного комплексу та містобудування. У зовнішній політиці це, насамперед, утворення асоціації України з Євросоюзом, у внутрішній – формування об'єднаних територіальних громад, підвищення енергоефективності, децентралізація системи архітектурно-будівельного контролю, реформа системи управління житлово-комунального господарства тощо. Торкається сфери містобудування й політика національної пам'яті, яку реалізує влада тощо. Проведення цих реформ створює соціальне середовище, в якому фахівці з будівництва та містобудування реалізовуватимуть знання та навички, які формував КНУБА.

Поступове, хоча й з великими складнощами, наближення України до ЄС має наслідком поширення на нашу країну нормативно-правової бази європейських країн, зокрема стандартів у галузі будівництва та містобудування. Ми, звичайно, не вимагаємо від соціальних наук рекомендацій щодо таких стандартів, але хотіли б більшої чіткості у питаннях перспектив інтеграції, стратегічної оцінки ступеня її ефективності/неефективності, розуміння перешкод на цьому шляху, ідентифікації галузей, де перспективи інтеграції очевидні, й тих, де вона затягнеться тощо. Крім того, сьогодні Україна залежить

від міжнародної та європейської фінансової допомоги. Значна частина коштів спрямовується й у сектор будівництва, регіонального розвитку. Відтак ми очікуємо на соціально-політичну оцінку процесів залучення допомоги та витрачання коштів, визначення переліку пріоритетних сфер їх інвестування, на оцінку політичних чинників цього процесу.

Щодо формування об'єднаних громад, то ця реформа спрямована, з одного боку, на досягнення кумулятивного ефекту від такого об'єднання, а саме підвищення фінансової спроможності громад, накопичення інвестиційного ресурсу. Це неминуче стимулюватиме не лише підвищення матеріального добробуту мешканців, а й розвиток будівництва на цих територіях. Крім того, як свідчать дослідження фахівців з містобудування, створення об'єднаних громад змінює формат планування розвитку та забудови територій, його ієрархічну структуру, зокрема, з одного боку, вводить додатковий рівень такого планування, з іншого – трансформує існуючі рівні. Тому ми очікуємо від учасників конференцій обговорення як на нинішній конференції, так й розробки у майбутньому цих проблем, зокрема, як видозмінюється в ході реформи соціальна структура суспільства, його поселенська структура, які власне й визначають, що й як будувати, які політичні угруповання впливають на процеси планування розвитку територій та їх забудови, в чому полягають інтереси цих груп та як здійснюється їх вплив на ці процеси. І хоча сьогодні реформа далека від завершення, стратегічна лінія у цьому питанні визначена (про це, зокрема, свідчить й досвід інших країн) й від розв'язання вказаних проблем нікуди не дітисся.

Підвищення енергоефективності суспільства, курс на що був проголошений та здійснюється нині, пов'язане не лише з існуючим станом українсько-російських відносин та дефіцитом коштів, виділити які на придбання енергоресурсів країна може собі дозволити. Це питання стратегії розвитку. Підвищення енергоефективності дасть змогу перерозподілити як державні ресурси, так й кошти громадян, збільшити інвестиційний ресурс та спрямувати його в інвестиційно привабливі сфери, серед яких будівництво відіграє ключову роль. Проте цей процес відбувається з певними складнощами. Нерівномірною є активність регіонів щодо залучення асигнувань, які виділяє держава на ці заходи. Крім того, якщо фізичні особи доволі активні щодо залучення «теплих кредитів», то в секторі юридичних осіб квота відповідних асигнувань залишається невибраною [5]. Відповіді на питання, чому так відбувається, які заходи мають бути здійснені для зміни ситуації, повинні дати насамперед політологи, соціологи, представники інших соціальних наук. Без таких відповідей зусилля тих, хто просуває енергоефективні технології на ринку, та науковців, які ці технології конструюють, значною мірою будуть марними. Також ми очікуємо на політологічний аналіз ситуації, зокрема, чому місцеві органи влади відносно пасивні у прийнятті відповідних регіональних програм [1], чому у проекті бюджету на 2017 р. квота відповідних асигнувань зменшена. Особливо ми зацікавлені в аналізі ситуації навколо законопроекту про енергоефективність будівель, який було ухвалено парламентом у першому

читанні, але проходження якого відбувається зі складнощами. Які політичні сили протидіють цьому, якою буде їх позиція в процесі реалізації закону (якщо його ухвалить остаточно)? Відповіді на ці питання дуже важливі.

У 2015 р. держава почала реформу сфери архітектурно-будівельного контролю [3]. Його стратегічною лінією є надання відповідних повноважень місцевим радам. Але цей процес також відбувається відносно повільно. Станом на сьогодні лише трохи більше, ніж 30 міст та інших населених пунктів, спромоглися отримати ці повноваження. Інформація з регіонів свідчить про те, що часто причиною пасивності місцевої влади є дефіцит кадрів, що, до речі, визначає завдання перед нашим університетом. Але для формування відповідної програми дій нам потрібна більша вибірка даних, надання якої покладається на фахівців з соціальних наук. Крім того, ми хотіли б отримати кваліфікований політологічний аналіз груп інтересів щодо даного процесу, адже не секрет, що деякі політичні еліти опираються реформі.

Щодо сфери управління житлово-комунальним господарством, то, як відомо, на липень цього року, згідно із законом [4], був запланований початок «комунальної революції». Вона мала не просто змінити взаємовідносини у трикутнику «влада-громадяни-управителі», а й значною мірою вплинути на сектор житлобудування та експлуатації житла, на стимулювання енергоефективності будівель. Врешті впровадження реформи було відкладене на рік. Однією з очевидних причин цього була неготовність громадянського суспільства до таких радикальних змін. Відтак ми потребуємо соціального зрізу ситуації у цій сфері, перспектив її розвитку. Чому так повільно відбувається процес створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, чому люди не усвідомлюють себе співвласниками [2]? Відповідь мають дати соціологи. В чому полягають інтереси політичних сил щодо реформування ЖКГ? Які заходи мають бути здійснені для стимулювання процесів, здатних вивести вітчизняне комунальне господарство на цивілізовані рейки розвитку?

Щодо політики національної пам'яті, то вона, безумовно, цікавить усіх членів трудового колективу КНУБА як свідомих громадян своєї держави, але особливо наших архітекторів та художників, адже архітектура та монументальне образотворче мистецтво є одними з найважливіших ланок символічної політики в суспільстві. Відтак ефективність праці представників зазначених професій залежить від того, наскільки її результати впливають на свідомість та підсвідомість громадян, соціальних груп, суспільства в цілому. Й у співробітництві соціологів, істориків, політологів, етнологів з архітекторами та художниками має вдосконалюватися інструмент цього впливу, а саме механізми символічної політики, механізми суспільної комунікації.

Останнє, на чому хотілося б акцентувати, стосується ситуації на сході України, війни, яка там відбувається. Багато наших викладачів та студентів – активні учасники тих подій. Деякі з них, на жаль, загинули або були поранені. Ми, звичайно, хотіли б якнайшвидшого закінчення війни та повернення регіону під контроль держави. Тому відповідна проблематика включена до тематичного плану конференції. Але стан та перспективи розвитку ситуації на сході нас

цікавить й тому, що на регіон після завершення війни очікує масштабна відбудова, а отже й докладання фахових зусиль наших вихованців.

Можна назвати й інші напрями, за якими співробітництво представників соціальних, гуманітарних, технічних наук, архітектури, мистецтва тощо спроможне сприяти вдосконаленню у сфері будівництва, містобудування, а також навчального процесу в КНУБА, за якими саме політологи, соціологи, історики здатні зробити вагомий внесок. Ми свідомі того, що нинішня конференція не розв'яже усіх проблем, але вона має стала однією з цеглинок у розвиткові будівництва, містобудування, в цілому українського суспільства.

Бажаю плідної роботи учасникам конференції!

Список використаної літератури

1. Держенергоефективності продовжує активно залучати місцеву владу до здешевлення «теплих» кредитів [Електронний ресурс] / Державне Агентство з енергоефективності та енергозбереження України ; 21 січня 2016 р. – Режим доступу : <http://saee.gov.ua/uk/news/1000>.

2. Держпідтримка ОСББ до впровадження енергоефективних заходів: досягнення та перспективи / Пост-реліз ГК «Опора» від 22 березня 2016 р.

3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства» від 09 квітня 2015 р. № 320-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 28. – Ст. 236.

4. Закон України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» від 14 травня 2015 р. № 417-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 29. – Ст. 262.

5. Компенсация по энергоэффективным кредитам в декабре 2015 г. составила 123 млн грн – Госэнергоэффективности // Интерфакс-Украина. Лента «Экономические новости». – 2016. – 14 березня.

***Батанов Олександр Васильович, доктор юридичних наук, професор,
Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України***

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО УНІТАРИЗМУ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ СВІТОВОГО ДОСВІДУ

Відповідно до Конституції України за формою територіального устрою наша держава є унітарною. Термін «унітарна держава» походить від латинського *unus, unitas*, що означає «один», «єдність». Унітарна держава, таким чином, складається не з державних утворень, а з адміністративно-територіальних одиниць, правовий статус яких визначається центральною владою. Унітарний характер держави означає, що територія у межах існуючих державних кордонів є цілісною і недоторканною, що складові частини цієї території перебувають у нерозривному взаємозв'язку, відзначаються внутрішньою єдністю і не мають ознак державності, як це властиво складовим частинам, скажімо, федеративної держави.